

OKULU YA SÜREÇİ

SÜREÇİ

Okula Alışma Süreci

‘Sosyal etkileşim’ bilişsel gelişimi destekleyen en önemli unsurlardan bir tanesidir ve çocuğun okul hayatına başladığı dönemde şekillenen bir kavram olarak karşımıza çıkar. Çocuk, ‘okul kavramı’ geliştirirken etrafında duyduğu hikâyeleri, gördüğü olayları kullanarak kafasında bir şema oluşturur ve çoğunlukla okul hayatı hakkında oluşturduğu beklenti ve fikirleriyle eğitim öğretim hayatına “Merhaba” der.

Okula başlayan bir çocuk için okul, fiziksel koşulları, içinde yer alan insanlar ve bu insanlar arasındaki ilişkiler açısından evden farklı bir ortamdır. Çocuklar tanımadıkları bir ortamda farklı duygular yaşayabilir.

Aile en güvendiği ortama çocuğunu emanet etme duygusu içinde iken ocuk “Ben kimseyi tanımıyorum, burada ne kadar kalacağımı bilemiyorum” gibi belirsizlikler yaşamaktadır. Çocuklar da, tıpkı yetişkinler gibi kendini engelleyen ve endişe veren bu gibi belirsiz durumlar karşısında kaygılanır, ancak erken çocukluk döneminde ‘kaygı’, ‘heyecan’ duygusuyla sıklıkla karıştırılabilir. Her ocuğun yaşayacağı duygular birbirinden farklı olabileceği gibi, bu duyguların yoğunluğu ve süresi de çocuktan çocuğa değişebilmektedir.

Çocukların okula gitmek istememeleriyle ilgili açıklamaları ne olursa olsun önce dinlenilmelidir. Unutulmamalıdır ki her ocuk kendi uyum sürecinden geçer. İlk zamanlarda yaşanılan sorunların doğal olduğu hatırlanmalı ve çocukların okula gitmek istememe ile ilgili bahaneler ne sürmesi yadırganmamalıdır. Bu dönem çocukların en aktif, en üretken oldukları dönemdir. Bu dönemde çocuğa karşı sabırlı, anlayışlı ve destekleyici olunması gereklidir. Araştırmalar göstermiştir ki okula gitmeyi reddetmeye neden olan gidilen yerden, ortamdan hoşlanmamak değil okula gitme sürecinin yarattığı kaçınılmaz duygulardır.

Çocuklarda bu dönemde görülebilecek tepkiler 4 ayrı grupta toplanabilir:

1. Her açıdan kolay adapte olan ve sorunsuz bir şekilde başlayıp okula isteyerek ve severek devam eden çocuklar.
2. Ayrılık endişesi gibi nedenlerle ilk başta okula gitmek istemezken kısa zamanda okula uyum sağlayan çocuklar.
3. En başta okula gitmek istemeyen ve bu süreci uzatarak zamanla uyum sağlayan çocuklar.
4. Okula isteyerek başlayıp daha sonra kendi kontrolü dışında sürekli gidilmesi gereken bir yer olduğunu anladığında okula gitmek istemeyen çocuklar.

Bu çocuklar okula bu kadar sık ve sürekli olarak gitmek durumunda kalacaklarını beklemedikleri için hayal kırıklığına uğrar. Onlar okula başlayacaklar, arkadaşları ile iyi vakit geçirecekler, eğlenecekler, öğretmenleri de olacak ama sonra yeniden özgür, kurallarını ağırlıklı olarak kendilerinin belirlediği ev ortamına döneceklerini, istedikleri zaman okula gideceklerini, istemedikleri zaman da gitmeyeceklerini hayal etmiş olabilirler. Bunun sebebi çocukların çevresinden ve eski yaşantılarından (oyun grupları vb.) etkilenerek yarattıkları beklentilerdir.

Okula başlamış olan çocuklar, evde, bahçede veya parkta oyun oynamak yerine her gün düzenli olarak okula gitmeyi anlamakta güçlük çekebilir. Çocuklar okula gitmemek için belki uykusuzluğu, öğretmenini, arkadaşlarını bahane edebilir veya aileden, anneden ya da evden ayrılmak istemediği gibi nedenler sıralayabilir ve bu nedenlerle ilgili haklı gerekçeler gösterip son derece inandırıcı da olabilir.

Okul öncesi dönem çocuğu için özgürlük ve hareket vazgeçilmezlerdendir. Okul ortamında bunları bulamayacağını düşünen çocuk kaygı duyabilir. Bu kaygı da zaman zaman uyum sorunlarının temelini oluşturur. Düşünülenin aksine; çocuk okulda aktivitelere katıldıkça, hem bireysel hem de grup içinde paylaşarak öğrenmenin keyfini keşfeder.

Çocukların okula gitmek istememesinin altında yatabilecek nedenler:

1. Ayrılık endişesi – Anne ve babanın yokluğu ile tetiklenebilir,
2. Aile bireylerinden farklı insanlarla iletişime geçmenin ve yeni bir ortama girmenin yaratabileceği kaygı,
3. Mizaç özellikleri (Utangaçlık, çekingenlik, aşırı duygusallık),
4. Okulda uyulması gereken, ev ortamından farklı olarak görülen birtakım davranış şekillerinin olması.

Anne ve babaların bu ve benzeri nedenlerin farkında olması önemlidir. Okula alışma sürecinde yaşadıklarının normal ve geçici olduğunu elbette çocuk bilemez, ama anne-baba ve öğretmenler bilebilir. Bu farkındalık, ebeveynlerin kendi kaygı düzeylerini azaltacaktır. Oryantasyon döneminde tüm aile bireylerinin kararlı ve tutarlı davranmaları çocukların okula ve yeni çevreye uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır.

Okul öncesi dönemde çocukların zihni çok aktif ve üretkendir. Hayal güçleri şaşılacak derecede zengindir. İstedikleri şeyin 'okula gitmemek' olduğuna karar verirlerse, her türlü ikna yöntemini denemekten çekinmezler ve kolaylıkla çeşitli bahaneler üretebilirler.

Çocukların okula gitmemek için ileri sürebilecekleri çeşitli söylemlere aşağıdaki örnekler verilebilir:

1. “Okulu sevmedim.”
2. “Sizler yanımda değilsiniz, ben de burada durmam.”
3. “Neden o (başka bir çocuk veya kardeş) da okula gitmiyor?”
4. “Tamam artık geldik, bu kadar yeter daha ne kadar geleceğiz?”
5. “Öğretmenim bana kötü davranıyor.”
6. “Arkadaşlarım beni istemiyor.”
7. “Okulda çok yalnızım.”
8. “Çok hastayım (Karnım ve başım ağrıyor gibi).”

Çocuklar bu ve benzeri söylemlerle ebeveynlerinin dikkatini çekmek, onları kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmek ve hattayıönetmek ister. ‘Gözlem’ erken çocukluk döneminde etkin kullanılan öğrenme yoludur. Çocuklar, anne ve babalarını çok iyi gözlemleyerek, her ikisi için de farklı ikna etme yöntemleri seçer. Çocuklarınız problem çözme, strateji geliştirme becerilerinin temellerini işte bu doğal süreç içerisinde atar. Beden dillerini çok iyi kullanırlar, ses tonlarını ayarlamayı unutmaz ve seçtikleri kelimelerde çoğunlukla yalnızlık hissini vurgularlar.

Bunların önüne geçebilmek için; ebeveynlerin çocukları ile olan iletişimlerinde kararlı ve tutarlı olmaları önemli ve önceliklidir. Çocuklarınıza, neden okula gitmeleri gerektiğini 'basit, anlaşılır ve sade bir dil kullanarak anlatmanız' önerilmektedir.

Çocuğunuzun okula gitmek istememe nedenini belirlediniz, ürettiği söylemlerle baş ettiniz ancak oryantasyon süreci boyunca uyum probleminin devam ettiğini düşünüyorsunuz. İşte bu noktada, çocukların okula alışma sürecini güçleştiren, çok sık karşılaştığımız bazı nedenler devreye girer.

Çocukların okula alışma sürecini güçleştiren nedenlere örnekler:

- Anne-babanın ve diğer aile bireylerinin çocuktan ayrılma endişesini çocuğa yansıtması (Öğretmen çocuğu almak istediğinde “O benden ayrılmaz”, “Benim çocuğum alışamaz” şeklindeki yaklaşımlar),
- Anne ve babanın aşırı korumacı davranması,
- Çocuklarının her istediklerinin yapılması,
- Çocuğun aile içindeki tüm konularda, verilen kararlarda belirleyici olması,
- Alışma sürecinde evin okuldan daha cazip hale getirilmesi,
- Ailenin vedalaşma süresini gereğinden uzun tutması,
- Ailenin okulda beklerken çocukları yanlarına geldiğinde “Sıkıldın mı?”, “Korkma” gibi olumsuz ifadeler kullanması (Gizli içerik; ‘okul senin korkabileceğin ya da sıkılabileceğin bir yer’)
- Yerine getirilmeyecek vaatlerde bulunulması (“Bugün kal yarın gelmezsin”, “Birazdan geleceğim”, “Akşam sana hediye alacağım” vb.),
- Okulla ilgili yanlış bilgiler verilmesi (“Okulda hep oyun oynayacaksın” vb.),
- Evde çocuğun öğretmeni ile tehdit edilmesi (“Yemeğini yemezsen seni öğretmenine söyleyeceğim” vb.).

Okula uyum süresince hem uzmanların, hem de anne ve babaların paylaştığı ortak bir düşünce vardır: Çocuğu cesaretlendirmek. Bunun için de çocuğunuza “Seni anlıyorum” mesajı vermeniz önemlidir. Bu mesajı alan çocuk bilir ki duygusu ne olursa olsun ailesi her zaman onun yanındadır.

Önemle üzerinde durulması gereken bir diğer nokta; çocuğunuz ile iletişime geçmeden önce onun sakinleşmesine izin vermeniz. Çocuğunuz ağlarken, bağırırken ya da elinizden tutup çekerken sizi duyamaz ve anlayamaz. Böyle bir durumda sakinliğinizi korumalısınız.

Eğer siz;

“Ağlarsan seni burada bırakır giderim.”

“Bak başka çocuklar ağlıyor mu?”

“Sen artık abla/ağabey oldun.”

“Ağlamadan sınıfına git, akşama ne alayım ne istersin?”

“Ağlayınca ne kadar komik oluyorsun.”

“Böyle davranırsan bu okulda kimse seni sevmez!”

“Acaba bugün başlamasa mı?”

“Galiba sen okula alışamayacaksın.” gibi ifadeler kullanırsanız çocuğunuzu cesaretlendirmeye çalışırken onun kaygı ve endişe düzeyini arttırırsınız.

Çocuğun okula alışma sürecini kolaylaştırmak için yapılması gerekenler:

- Çocuğu okula motive etmek ve okulla ilgili pozitif bir yaklaşım sergilemek çocuğun kaygı ve endişesini azaltır.
- Çocuğun anne ve babadan ilk ayrılış deneyiminin okul olmaması önemlidir. Çocuğunuzun anne ve babanın olmadığı bir ortamda zaman geçirebileceğini deneyimlemesi onu rahatlatacaktır. Ancak çocuğun üzerinde kaygı ve endişeyi tetiklememek için, çocuğunuzu bıraktığınız kişiye önce sizin güvenmeniz ve önce sizin buna hazır olmanız dikkatle üzerinde durulması gereken bir konudur.

- Öğretmen rolünün çocuğa doğru tanımlanması (Abla, Teyze gibi tanımlanmaması) ve okul içerisinde öğretmenleri ile yapacakları paylaşımlardan bahsedilmesi çocuğun farklı beklentiler içerisine girmesini engeller.
- Okul alışverişinin çocukla birlikte yapılması, okula getirilecek olan yedek eşyaların çocuklarla birlikte hazırlanması ve çocuğun okula gelirken giyeceği kıyafette söz sahibi olması çocuğun

sadece uyum sürecini kolaylaştırmaz, aynı zamanda benlik algısını güçlendirir (Çocuğunuza seçim sunarken her iki seçeneği de siz belirlemeli ancak son kararı çocuğa bırakmalısınız).

- Çocuğun ilk günlerde okulda yemek yemeyi reddetmesi çok sık rastlanan bir durumdur. Ebeveynin çocuğun okulda yemek yemesiyle ilgili beklentilerinin ilk günlerde yüksek olmaması ve bu konuda sınıf öğretmenlerine güvenmesi okul-aile işbirliğini kolaylaştırır ve güçlendirir.
- Çocuk ile uygun şekilde iletişim kurulması ona güvenli bir aile yaşantısı sunar ve ayrılık endişesini azaltır. Verilen sözlerin yerine getirilmesi ya da çocuğun o anda yaşadığı duyguların anne-babası tarafından anlaşıldığını hissetmesi güvenli ilişkiye örnektir.
- Okula gitmeyi yaşamın doğal bir süreci olarak görmek ve bu konu hakkında kısa açıklamalar yaptıktan sonra üzerinde çok durmamak önemlidir. Bunun doğal ve gelişimsel bir süreç olduğunun kabulü önce anne-babada başlar.
- Erken yatma gereksiniminin zaman zaman çocuklar üzerinde kaygı yaratan durumlardan biri olduğu görülmüştür. Bu kaygının önüne geçebilmek için, yatmadan önce çocuğun ebeveyn ile paylaştığı bir rutin varsa, saatlerini erkene çekmek uyum sürecini kolaylaştırır.
- Çocuk hangi ebeveyninden kolay ayrılıyorsa onunla birlikte okula gelmesi dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Bu durum uyum sürecini kolaylaştırmanın da ötesinde, çocuğun sınıfına girme süresini kısaltmaktadır.
- Çocuklar anne ve babaların varlığını hissetmelidir; ama

artık onların arkadaşlarıyla oyun oynayarak bireyselliklerini fark etmeye ve sınırlarını oluşturmaya ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaç, sosyal ve duygusal gelişimin doğal bir sonucudur. Bu sebeple çocuklar akran kabulünün keyfini yaşadıkça okula daha rahat uyum sağlayacaktır.

- Anne-baba okulun bildirdiği saatte çocuğu almak üzere okula gelmelidir. Bu çocuğun okula ve size güvenmesi açısından son derece önemlidir. Çocuk ile empati kurulmalıdır. Çocuk okulun nasıl bir yer olduğunu ve zaman kavramının ne anlama geldiğini yetişkinler gibi algılayamaz, bu yüzden zamanı somutlaştırmak önemli ve yararlıdır. Çocuklarınıza okulda yapacağı aktivitelerden bahsederek zamanı somutlaştırabilirsiniz.

- Okulda beklerken, çocuğunuz yanınıza geldiğinde, uzun sohbetlerden kaçınıp; “Ben buradayım, seni bekliyorum, beni görmek istediğinde öğretmeninle gelebilirsin.” diyebilirsiniz. Yadayaptığı resmi göstermeye gelen çocuğunuza ‘Bugördüğüm en renkli resim, ne kadar dikkatli çalışmışsın’, ‘Resminde bir çok renk kullanmışsın’ diyebilir ve meşgul olduğunuz işinize (kitap, gazete, dergi vb. okumak) dönebilirsiniz. Başlangıçta yanınıza çok sık gelebilir ancak gittikçe sınıfta kalma süresi uzayacaktır. Yanınıza geldiğinde özellikle beden dilinizle çocuğa olumlu duygularınızı yansıtmamız onu rahatlatacaktır.
- Adaptasyon sürecinde okul-aile işbirliği çok önemlidir. Aile ve okulun karşılıklı güven ve empati içinde olması gerekmektedir.

Bir çocuğun kendini nasıl hissedeceğine yön veren en büyük etken anne ve babalardır. Bu etki, bir ebeveynin elinde bulundurduğu en önemli güçtür. Bu sebeple ebeveynler çoğu zaman, çocuklarının istedikleri davranışları yapması, istemedikleri davranışları yapmaması için çaba gösterir ve sıklıkla onların üzerindeki etkilerini kontrol eder. Ancak, oryantasyon haftasında hassasiyetle dikkate alınması gereken konular; çocuğun grup içerisine dâhil olmasının ve kendisini gruba ait hissetmesinin sağlanmasıdır. Tüm bunları yaparken çocuğa; ‘Seni anlıyorum’, ‘Seni duyuyorum’ ve ‘Seni önemsiyorum’ mesajını veriyor olmak çok önemlidir.

Unutmayın; nedeni anlaşıldığı sürece aşama kaydedilmeyecek hiçbir sorun yoktur. Dilediğiniz zaman okullarınızdaki rehber öğretmenlerinize danışabilir, konuyla ilgili destek alabilirsiniz.

